

A romák helyzete 11 uniós tagállamban – A felmérés eredményeinek áttekintése

A felmérésekről dióhéjban

Ez a tájékoztató a felmérések első eredményeit mutatja be, de csak a rendelkezésre álló adatok egy részének elemzésén alapul. Az itt közölt eredmények ebben az értelemben az első lépést jelentik az EU-ban élő romák társadalmi-gazdasági helyzetére és a jogaik érvényesülésére vonatkozó adatok súlyos hiányának orvoslása felé.

Mely országokra vonatkoznak az adatok?

- A FRA romákkal foglalkozó kísérleti felmérése Bulgáriára, a Cseh Köztársaságra, Franciaországra, Görögországra, Olaszországra, Magyarországra, Lengyelországra, Portugáliára, Romániára, Szlovákiára és Spanyolországra terjedt ki.
- Az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja (UNDP), a Világbank és az Európai Bizottság (UNDP/Világbank/EB) regionális romaügyi felmérése szintén foglalkozott a felsorolt országok közül ötten – Bulgáriával, a Cseh Köztársasággal, Magyarországgal, Romániával, Szlovákiával –, és rajtuk kívül még hat nyugat-balkáni nem uniós országgal és a Moldovai Köztársasággal.

Kik voltak az interjúalanyok?

- A két felmérés keretében 11 EU-tagállam területén 22 203 roma és nem roma személyt kérdeztek meg, akik összesen a háztartások 84 287 tagjáról szolgáltak információval.
- Az interjúkat a kérdezőbiztosok személyesen, a roma és nem roma válaszadók otthonában készítették el.
- Az interjúalanyok maguk vallották magukat romának. Franciaországban ezek olyan emberek voltak, akik magukat *gens du voyage*-nak mondják, és táborhelyeken, lakókocsikban élnek. A felmérés keretében jelenleg Franciaországban élő Romániából érkezett roma uniós polgárokat is megkérdezték; az erre a csoportra vonatkozó eredményeket egy későbbi jelentés fogja ismertetni.
- Az általános népesség tagjai közül a romákkal azonos területen vagy a legközelebbi szomszédságukban élőket kérdezték meg. A jelentésben ezt a csoportot összefoglaló néven „nem romáknak” nevezzük.

Melyek voltak a felmérésekben feltett kérdések?

- A háztartás összes tagjának alapvető szociodemográfiai jellemzőire vonatkozó kérdések

- A foglalkoztatási, oktatási, egészségügyi és lakhatási helyzetekre vonatkozó kérdések
- A környékre és az infrastruktúrájára vonatkozó kérdések
- Az integrációra, megkülönböztetésre, jogtudatosságra és állampolgári ügyekre vonatkozó kérdések
- A mobilitásra és migrációra vonatkozó kérdések

Mennyire reprezentatívak az eredmények?

- Az eredmények azokra a romákra nézve reprezentatívak, akik olyan területeken élnek, ahol az arányuk meghaladja az országos sűrűség átlagát.
- A nem romákra vonatkozó eredmények a többségi népességre nézve nem reprezentatívak, ugyanakkor viszonyítási pontnak tekinthetők a romák szempontjából, mivel a megkérdezett nem romák ugyanabban a környezetben élnek, ugyanolyan munkaerőpiaci és szociális infrastruktúra közepette.

Mit mutatnak az eredmények?

Az eredmények nyomasztó képet festenek a vizsgált romák helyzetéről. A közelükben élő nem romákkal való összehasonlítás a társadalmi-gazdasági helyzetüket tekintve jelentős különbségeket jelez; mindazonáltal a nem roma válaszadók helyzete is gyakran aggodalomra ad okot. Ezek a bizonyítékok megerősítik az Európai Bizottság *A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszer 2020-ig* szóló közleményének megállapítását, miszerint „a romákkal folytatott aktív párbeszéd során határozott fellépésre van szükség nemzeti és uniós szinten egyaránt”.

A közölt mutatók azt jelzik, hogy a **felmérésekben szereplő 11 uniós tagállamban** a romák társadalmi-gazdasági helyzete a négy kiemelt területen – foglalkoztatás, oktatás, lakhatás, egészségügy – nem kielégítő, és az átlagot tekintve rosszabb, mint a közvetlen közelükben élő nem romáké. Az adatokból az is kiderül, hogy a romák továbbra is hátrányos megkülönböztetést tapasztalnak, és nincsenek kellőképpen tisztában az uniós jog, például a faji egyenlőségről szóló irányelv (2000/43/EK) által garantált jogaikkal.

Az oktatásban:

- a vizsgált roma gyermekek közül átlagban véve csak minden második járt iskola előtti intézménybe vagy óvodába;
- az iskolaköteles korosztályban Bulgária, Görögország és Románia kivételével a 7-15 év közötti, roma gyermekek közül tízből kilenc a beszámoló szerinti iskolába járt;

- az oktatásban való részvétel az iskolaköteles kor után meredeken visszaesik: a vizsgált fiatal roma felnőttek közül csak 15% végez általános vagy szakmai felső középfokú tanulmányokat.

A foglalkoztatásban:

- a jelentések szerint átlagban véve a romák kevesebb, mint egyharmada rendelkezik fizetett munkaviszonnyal;
- minden harmadik roma válaszadó munkanélkülinek mondta magát;
- mások úgy nyilatkoztak, hogy háztartásbeliek, nyugdíjasok, munkaképtelenek vagy önálló vállalkozók.

Az egészségügyben:

- a 35-54 év közötti roma válaszadók egyharmada számolt be a mindennapi tevékenységüket akadályozó egészségügyi problémákról;
- a roma válaszadók átlagosan 20%-ának nincs egészségbiztosítása, illetve nem tudja, hogy biztosított-e.

A lakhatás területén:

- a vizsgált roma háztartások átlagát tekintve egy szobában kettőnél többen élnek;
- a romák körülbelül 45%-a olyan háztartásokban él, ahol legalább egy hiányzott a lakhatás alapvető komfortfokozatához szükséges elemek – lakáson belüli konyha, lakáson belüli mellékhelyiség, lakáson belüli zuhanyzó vagy fürdőkád, elektromos áram – közül.

Szegénység:

- a vizsgált romák átlagosan körülbelül 90%-a olyan háztartásban él, ahol a jövedelem egyenértéke nem éri el az országos szegénységi küszöböt;
- átlagban véve a romák körülbelül 40%-a olyan háztartásban él, ahol a felmérést megelőző hónapban legalább egyszer előfordult, hogy valakinek éhesen kellett lefeküdnie, mert nem telt élelmiszerre.

Megkülönböztetés és jogtudatosság:

- a vizsgált romák körülbelül fele mondta azt, hogy az elmúlt 12 hónapban hátrányos megkülönböztetés érte az etnikai származása miatt;
- a megkérdezett romák körülbelül 40%-a tud olyan jogszabályról, amely megtiltja az etnikai kisebbségekhez tartozó személyekkel szembeni hátrányos megkülönböztetést az álláskeresés során.

Hogyan segíthetik a felmérési eredmények a politikai döntéshozókat?

A politikai döntéshozók számára hasznos ez a tényanyag, mivel felhívja a figyelmet néhány olyan fontos szempontra, amelyet be kell építeni a romaintegrációra irányuló nemzeti stratégiák és cselekvési tervek továbbfejlesztésébe, végrehajtásába és megfigyelésébe.

- Ügyelnek arra, hogy a roma gyermekek részt vegyenek a kora gyermekkori nevelésben? Elegendő figyelem jut az alapküzből a középfokú oktatásba való átmenetre? A romák körében figyelnek az iskolát elvégzők arányára az összes oktatási szinten – különös tekintettel azokra a régiókra és helységekre, ahol a romák aránya magas?
- A romák munkanélküliségének kezelése kapcsán foglalkoznak az oktatási helyzetükkel és szakismereteikkel? A képzés kezeli az e téren fellelt hiányosságokat?
- Figyelembe veszik a lakhatás azon aspektusait, ahol a romák szükségletei égetőbbek, így például a megfelelő alapterület és az alapvető komfortfokozat megléte (lakáson belüli konyha, lakáson belüli mellékhelyiség, lakáson belüli zuhanyzó/fürdőkád, elektromos áram)?
- Ügyelnek a romák egészségi állapotának javítására és az egészségbiztosításhoz való egyenlő hozzáférés garantálására?
- Foglalkoznak-e átfogóan a szegénységgel, ezen belül „kifejezetten, de nem kizárólagosan” a romákkal, a romák és nem romák szükségleteit egyaránt figyelembe véve?
- Jut-e általános figyelem a megkülönböztetés és cigányellenesség elleni küzdelemre, valamint az oktatáshoz, foglalkoztatáshoz, lakhatáshoz és egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítására?
- Sikerül-e olyan általános érvényre juttatni a megkülönböztetésmentességet, az alapvető jogok és jogorvoslati mechanizmusok tudatosítását, hogy létrejöjjön egy olyan környezet, ahol az emberek nyugodtan be merik jelenteni a megkülönböztető bánásmódot és az alapjogokkal való visszaéléseket?

A romák és nem romák helyzetében tapasztalható különbség csökkentése érdekében a nemzeti stratégiákat hatékonyan végre kell hajtani. Ahhoz, hogy ellenőrizni lehessen a stratégiák hatékonyságát és a helyszínen felmérni az előrehaladást, erőteljes ellenőrző eszközöket kell kidolgozni.

A jövő útja

A FRA még kétszer meg fogja ismételni a felmérést, az Európa 2020 folyamat félidejénél és végén, hogy szilárd, összehasonlítható adatokhoz jusson, amelyek segítik az uniós intézményeket és az EU tagállamait az elért előrehaladás felmérésében. A FRA ebben az időszakban együtt fog dolgozni a tagállamokkal és más fontos szereplőkkel, hogy olyan ellenőrzési módszereket fejlesszenek ki, amelyek összehasonlítható elemzéssel tudnak szolgálni az EU területén élő romák helyzetéről.

További információk:

Látogasson el a FRA honlapjára:
http://fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm